Надворі стояв омрак, досвітнім сонцем надиханий, як у кімнаті, що її саме своїм ключем отворила служка, злопотіло щось зеленими та голубими блисками, впало у вихровиннім таночку в глибоку тишину, шебернуло голосами, мов по срібних східцях... Пані сіла на розкиненій нагло постелі та жмурила короткозорі очі від сього любого акафіста. Серце у неї товклося сильно, душа, що мріє в сні, відлітала саме, вся обтулена крилами, схрещеними вниз,— давала місце другій, поранній, що мріє наяву.

— Як... що? Хто се?

Жмут волосся зсунувся їй на чоло та упав на очі.

— Се ж ми, з п'ятдесятого бараку, панунцю, гей! Я Докійка Набрідна, що торік вишивала вам уставки лапками! Мені сказала баба Палагна, що нема кому ссї сорочки докінчити, то я в той дух прибігла!

— А я — Калина, хіба знаєте? На вечірню науку до нас приходила.

— Звідки ж тепер Господь провадить?

Докійка розвела руками, мов пишно наряджена кукла, та промовила:

— Кланяється вам, пані вчителько, Високий Хлумець, далека сторона!

Аж тепер пані розсміялася в сторону остовпілої служки:

— Сніданок, Юстинко! Високий Хлумець приїхав.

І Юстинка, се замліле котятко, у подиві закрутилася, як веретно. Жовті коси тіпалися по плечу, то вона на бігу зашморгнула їх у фантастичну петельку і так вже суятилася, рада новині.

Гості посідали на лежанці, застеленій волохатим червоним килимом, обі схожі на якусь художню алегорію. Пані засунулася тим часом в широкий білий халат, придержала волосся шпильками, сіла проти них.

— Ви чого вернулися на Гмінд, Бога ради?

— А посвідки за корови мемо брати. Гетьманство вислало нас сюди. Ми вчора з дому.

Дячиха Докійка мило вертнула головою в зеленій хустці, цікавилася хатою. її повне, зі смагою, лице з ямочками на ціпких щоках рум'янив посвіт втіхи, карі, з сильними брівми очі жмурилися ніби проти ярого сонця. Вона чулася тут як у себе дома. З міццю підчеркувала мову, бадьорими рухами безоглядно забирала слово, коли ж івертала голову крізь рам'я до сестри, строго, як старша, розглядала її. Тоді під грудьми Докійки, почіплена там без потреби, грала огнями спряжка з чеських самоцвітів у виді лавром обвитої мандоліни.

— Що ж, добре вам, Докіє?

— О, що добре, то добре! Хата у нас на середині села, пишна, як коли небо!

— На два верхи, гей в маєстраті...

— Покої мальовані...

— Йно сонце зійде, світить на нас обі. Встанемо такі нагріті, аж журбу зачинати весело.

— Напроти вікон гора, що пишеться Високий Хлумець. Із усіх сторін там струмки біжать, чисто гаддя попід дерева.

— З трьох боків ліси, лиш одним-одні двері в нашу долину. Така вона, ся гора, як молодиця у новім киптари— ку, що обернулася від сонця плечима і тягне уверх голку з зелен-шовком ще й співаночку співає.

— Дома красше! — корила її Калина.

Вона не подобала на сестру нітрохи. Сухе мрійне обличчя з жалібною синявою очей, пристрасною тугою уст у темний пелюсток витятих, ненапоєних щастям, чинили з неї хмарну красуню.

— Воно справді так, сестро. О, наша Вістра... наш Ністер!.. А школа? Чічка! Десь там, чую, москаль череп на ній обідрав, тридцять гранатів на село пустив. Церковця наша на горбку: горою йдеться до неї, горою, як на те небо, а долиною все село видно, гей вінок понад воду.

— То ж то красно! — відозвалася Калина, як сонний птах.

— А люди добрі на Чехії? Жалують вас?

— Чого їм не бути добрими? Як ми приїхали на той Хлумець, пов'ялі з дороги як билина, то пані Пеніжкова, що то її хата (всю роботу їй відробляємо), вийшла на поріг і каже:

— Пєкне вас вітам, нововітанци!

— Таже "нововітанці", не інакше,— кутиком уст осміхнулася повздержлива Калина.— Ми ж з нею до сих пір не виталися.

— Ей, чи не вивчили ви вже по-чеськи, молодички мої?

Загомоніли на радощах, аж хата пішла ходором, мов на курячій ніжці.

— Кам кукаш?

— Гезка голька, свободна?

— Кури у них сліпиці, а вони ж видющі...

Хотіли бути поважні, але се було їм не в силу. Занеслися сміхом як діти.

— Дерева у них — строми... У нас межі, а у них мур і каменю, попід той мур сливи і вишні, як у нас верби.

— Квіт-ноу... стро... ми...— по складах проголосила Калина та облилася рум'янцем аж по чорні крильця над очима.

— Хоч би зійти всю Чехію з краю в край, то ніде не чути нашого: Слава Йсу! Поздрав пан буг — та й тілько.

— Або: добре утро! Вже аж на завтра хоче, аби йо му добре було.

Сміялися всі з Калининого дотепу, а Докійка аж заплакалася від добродушної втіхи.

— А хліб — як?

— Воно то так: багато на Чехії всячини "про себе". Не продадуть. Прийду у склепок за кулешею або пшонцем, а крамар д'мені: "Кде пан! Радбим! Немам!" — і сміється. Дуже чемні люди.

— Чемні, але як на лихого напасти, то очі видовбує християнину: "Проче-сте утеклі? Рус вшецко ма, Рус братр, тетка будете с немцем от глада ципать... Проч я мам вам давати, пак мої дєті майом глад? Там є гезкий травнік, ідте жрать етель, на команицу ідте, яко крави"...

Поніяковілі від обидливої згадки, а Калина, більше чутлива, заговорила бистро, щоби облегчити настрій:

— У неділю баби "шатки" миють, мало що в костелі панчохи не плетуть...

— І друге, як не в людей... Прийде такий день, що годі скоротати,— сказала Докійка.— Вчера нам жовнір показав у гетманьстві на картині Станіслав, і Бучач, і Нижнів... Як би-м там була! Аж серце ся уривало... Тут, каже, ваш Ністер. А ми за тим Ністром — вигнані...

— Чогось-то на тій карті Коропця не було? — занепокоїлася нагло Калина.

— Бо маленький, сестро, тому.

І Докія присунула до себе чвертку паперу та стала писати повагом свою адресу для пані, не кривульками, ні, йно точно нарисованими, як очка у медовому пласті, буквами, а тоді прикинулася жартливо, будьто їй треба пригадувати, та спитала:

— Яка то наша стара адреса, Калино?

Тамта стала дуже поважна, очі зробилися барвінково— золоті і як той, що виказує Отченаш, відповіла з побожністю:

— Ба, яка? Село Вістра, почта Коропець, повіт Бучач, край Галичина.

— Аж мене скрутило! — отряслася Докійка.

— Рік на теплого Олексія, як йшла я з сестрою через сю браму на Гмінді і Докійчині діти йшли. Усі ми тут полишали, ніби й не було їх.

— А у вас, Калинко, своїх нема?

— Дасть Біг, любі, дасть Біг! Як задзвонили на сю війну, ми йно що повінчалися, то мій чоловік обезпечив мене:

— Жінко, ти молода, тепер війна, можеш мати дитину, може ся хтось придурити, аби-сь не затратила...— Я це собі дуже добре уподобала.

Стихла, похилила малу голову на долоню і слухала любої мови крізь глуху віддаль літ.

Зате Докійка розбурхалася у пристраснім гніві, ніби той вогонь по сухій чатині:

— Ех, як подивлюся на сю докторку, що на "кулку" їздить, то так мною трясе, гей вітер осикою... Опиниться вона коли в Бучачі! З-під повної груді дитинку у мене забрала, і так мене ся ліва грудь люто боліла, так за тою дитинкою, що її ще не час було вмирати, банувала, гада— ла-м, скажуся...

— Добре кажуть люди, що це не лічення, йно нищення!

Рання сутінь о цілу низку тонів просвітліла. Юстина задзвонила посудою, поставила в кубках гарячий чай, овочеву намазку, хліб.

— Ходімте снідати!

Встали, але не зараз приймалися за їду. Докійка чогось-то дивилася торжественно на переломаний кусок хліба, а Калина, звернена лицем до отвертого вікна, говорила з застановою, ніби до себе:

— Мочар... глина... гіренький світ... А там, у Нижневі, дзюрчать жерела, як коли той розмайран зелені... Пишуть наші з Боснії, що їм весело, весну обробили, зозуля кує... Але в нас, Господочку, в нашім краю...

Потягнулася з розкішшю:

...в нас поля рівні, аж до тих Гориглядів видно, а далі Селець, Кутнище... Повітря над тими полями, як коли б новіські грайцарі перелітали, або мушки кивалися. Одно нереплигає почерез друге... Боже, коби ще тото взріти!

Помовчала, а тоді з осміхом:

— Десь там на нашім обійсті вітер Ністровий віє, не має у що спинитися...

— А ми, сестро, побудуємо хату, будинки, поставимо два обороги, баркан обробимо до городця... Вже буде, небого, у що вітрові спинитися, не вмлівай, ні! — блискаючи чудовими зубами, сміялася Докія.

Встав день сонячний і солодкий, як спілий овоч, як мід. Весело лопотів легіт доріжкою гераней на вікнах, і снувалася там круговоротом червона в'янь квіток.

Спомини...